

ANG ATING PANITIKAN

**ISAGANI R. CRUZ
SOLEDAD S. REYES**

MGA NILALAMAN

1.0	INTRODUKSIYON	1
2.0	ANG ATING PANITIKAN BAGO DUMATING ANG MGA KASTILA	7
2.1	Introduksiyon	7
2.2	ALAMAT	10
2.2.1	Kung Paano Kami Naging Ilongot (Ilongot)	10
2.2.2	Si Minamina (Ivatan)	10
2.2.3	Si Datu Sumakwel (Hiligaynon)	11
2.3	EPIKO	13
2.3.1	Bantugen (Maranaw)	13
2.4	KUWENTONG-BAYAN	37
2.4.1	Si Pobre at si Payat (Manobo)	37
2.4.2	Si Tinampikan (Mansaka)	42
2.4.3	Ang Lalaking may Tatlong Maybahay (Maranaw)	43
2.4.4	Si Pilandok at ang Batingaw (Maranaw)	44
2.5	SAWIKAIN	45
2.6	BUGTONG	46
2.7	TULANG-BAYAN AT AWITING-BAYAN	47
2.7.1	Ambahan tungkol sa Sakit ng Ulo 1 (Mangyan)	47
2.7.2	Ambahan tungkol sa Pagtanda (Mangyan)	47
2.7.3	Ambahan tungkol sa mga Hayop (Mangyan)	48
2.7.4	Saan Ka ba Pumunta Kahapon? (Ivatan)	48
2.7.5	Awit ng Binata (Bikolano)	48
2.7.6	Baliwayway (Ilongot)	49
2.7.7	Ang Niyog (Waray)	49
2.7.8	Isang Hadis (Tausug)	50
2.7.9	Ang Tubig ma'y Malalim (Tagalog)	51
2.7.10	Kumintang (Tagalog)	51
3.0	ANG ATING PANITIKAN SA PANAHON NG MGA KASTILA	53
3.1	Introduksiyon	53
3.2	ALAMAT	56
3.2.1	Kung Sino ang mga Kastila (Tinguian)	56
3.2.2	Si Adan at si Eba (Tausug)	56
3.2.3	Ang Santo Niño ng Cebu (Sebuano)	57
3.2.4	Hinulugang Taktak (Tagalog)	58

3.3	EPIKO	59
3.3.1	Pasyon Pilapil (Tagalog)	59
3.3.2	Florante at Laura, ni Francisco Baltazar (Tagalog)	60
3.4	KUWENTONG-BAYAN	66
3.4.1	Si Pusung at ang Sultan (Samal)	66
3.4.2	Si Pusung at ang Lumuluksong Palaka (Mangyan)	67
3.4.3	Si Pedro at si Satanas (Bikolano)	68
3.5	SAWIKAIN	69
3.6	BUGTONG	70
3.7	TULANG-BAYAN AT AWITING-BAYAN	71
3.7.1	Ang Magsasaka (Waray)	71
3.7.2	Ambahan Tungkol sa Sakit ng Ulo 2 (Mangyan)	71
3.7.3	Uyayi para sa Anak ng Angkang Mayaman (Mandaya)	71
3.7.4	Ambahan tungkol sa Pagpapabata (Mangyan)	72
3.7.5	Balitao (Sebuano)	73
3.7.6	Ang Bangkero (Kapampangan)	73
3.7.7	Budiao (Bikolano)	74
3.8	TULA	74
3.8.1	May Bagyo ma't may Rilim (Tagalog)	74
3.8.2	Mutya sa Kabukiran, ni Rafael Gandioco (Sebuano)	76
3.8.3	Singsing ng Pag-ibig, ni Jose de la Cruz (Tagalog)	77
3.8.4	Mga Hinagpis ng Isang Ina sa Anak na Naglalagalag, ni Ligorio Gomez (Tagalog)	77
3.8.5	Huling Pahimakas, ni Jose P. Rizal (Kastila)	78
3.8.6	Pag-ibig sa Tinubuang Lupa, ni Andres Bonifacio (Tagalog)	79
3.8.7	Isang Tula sa Bayan, ni Marcelo H. del Pilar (Tagalog)	81
3.9	NOBELA	82
3.9.1	Urbana at Felisa, ni Modesto de Castro (Tagalog)	82
3.9.2	Noli Me Tangere, ni Jose P. Rizal (Kastila)	85
3.10	SANAYSAY	92
3.10.1	Ang Dapat Mabatid ng mga Tagalog, ni Andres Bonifacio (Tagalog)	92
3.10.2	Sampung Aral, ni Apolinario Mabini (Kastila)	94
3.10.3	Liwanag at Dilim, ni Emilio Jacinto (Tagalog)	95
3.11	DULA	103
3.11.1	Orosman at Zafira, ni Francisco Baltazar (Tagalog)	103
3.12	PANUNURING PAMPANITIKAN	108
3.12.1	Si Barrantes at ang Dulaang Tagalog, ni Jose P. Rizal (Kastila)	108

4.0	ANG ATING PANITIKAN SA PANAHON NG MGA AMERIKANO	117
4.1	Introduksiyon	117
4.2	ALAMAT	122
4.2.1	Si Heneral Emilio Aguinaldo (Tagalog)	122
4.2.2	Ang Santo Niño sa USAFFE (Sebuano)	122
4.3	EPIKO	122
4.3.1	Indarapatra at Sulayman (Ingles)	122
4.4	SAWIKAIN	125
4.5	BUGTONG	125
4.6	TULANG-BAYAN AT AWITING-BAYAN	125
4.6.1	Awit ng Manlalakbay (Tausug)	125
4.6.2	Nawa'y Masiyahan Ka (Ivatan)	126
4.6.3	Nang Pasabugin ang Lungsod ng Iloilo (Hiligaynon)	127
4.7	TULA	128
4.7.1	Patnubay ng Kabataan sa Pagkamamamayan, ni Aurelio Tolentino (Kapampangan)	128
4.7.2	Ang Inangbayan 1, ni Iluminado Lucente (Waray)	130
4.7.3	Bakit Ako Aawit, ni Juan Crisostomo Soto (Kapampangan)	131
4.7.4	Tula 10, ni Jose Garcia Villa (Ingles)	132
4.7.5	Noong Bata Pa 'Ko, ni Claro M. Recto (Kastila)	133
4.7.6	Kahit Saan, ni Jose Corazon de Jesus (Tagalog)	133
4.7.7	Bayan Ko, ni Jose Corazon de Jesus (Tagalog)	134
4.7.8	Ako'y si Bukid, ni Lope K. Santos (Tagalog)	135
4.7.9	Bulaklak sa Krus ng Martir, ni Jose Gutierrez David (Kapampangan)	135
4.7.10	Ako ng Daigdig, ni Alejandro G. Abadilla (Tagalog)	137
4.7.11	Sanaysay sa Tula, ni Alejandro G. Abadilla (Tagalog)	138
4.7.12	Kung Tuyo na ang Luha Mo, Aking Bayan, ni Amado V. Hernandez (Tagalog)	138
4.7.13	Sa Tabi ng Dagat, ni Ildefonso Santos (Tagalog)	139
4.7.14	Ang Diyos Ko, ni Benigno A. Ramos (Tagalog)	140
4.7.15	Takipsilim at Lumang Lambat, ni Teo S. Baylen (Tagalog)	140
4.7.16	Three O'Clock in the Morning, ni Cirio H. Panganiban (Tagalog)	141
4.8	NOBELA	142
4.8.1	Anino ng Kahapon, ni Francisco Laksamana (Tagalog)	142
4.9	MAIKLING KUWENTO	151
4.9.1	Aloha, ni Deogracias A. Rosario (Tagalog)	151
4.9.2	Si Binibining Phathupats, ni Juan Crisostomo Soto (Kapampangan)	157
4.9.3	Suyuan sa Tubigan, ni Macario Pineda (Tagalog)	159

4.9.4	Tatlong Salinlahi, ni Nick Joaquin (Ingles)	163
4.9.5	Nagmamadali ang Maynila, ni Serafin C. Guinigundo	174
4.10	SANAYSAY	179
4.10.1	Maling Edukasyon sa Kolehiyo, ni Jorge Bocobo	179
4.11	DULA	181
4.11.1	Mga Santong Tao, ni Tomas Remigio (Tagalog)	181
4.11.2	Walang Sugat, ni Severino Reyes (Tagalog)	196
4.11.3	Ang Selosong Ama, ni Valente Cristobal (Hiligaynon)	207
4.11.4	Miss Dolying, ni Pio A. Kabahar (Sebuano)	225
4.11.5	Ang Kaunaunahang Balagtasang (Tagalog)	238
4.12	PANUNURING PAMPANITIKAN	242
4.12.1	Panitikan at Lipunan, ni Salvador P. Lopez (Ingles)	242
5.0	ANG ATING PANITIKAN SA ATING PANAHON	249
5.1	Introduksiyon	249
5.2	ALAMAT	252
5.2.1	Si Guy, ni Baby K. Jimenez (Taglish)	252
5.3	EPIKO	253
5.3.1	Bayang Malaya, ni Amado V. Hernandez (Pilipino)	253
5.4	KUWENTONG-BAYAN	254
5.4.1	Multo (Ingles)	254
5.5	SAWIKAIN	255
5.6	BUGTONG	255
5.7	TULANG-BAYAN AT AWITING-BAYAN	256
5.7.1	Si Don Pepe (Aklanon)	256
5.7.2	Bayan ko (Pilipino)	257
5.7.3	Punahan at Pagpuna sa Sarili (Pilipino)	257
5.8	TULA	258
5.8.1	Kung Nais Ninyong Mabatid kung Sino Kami, ni Carlos Bulosan (Ingles)	258
5.8.2	Ang Kubrador, ni Amado V. Hernandez (Tagalog)	260
5.8.3	Ang Inangbayan 2, ni Iluminado Lucente (Waray)	260
5.8.4	Hamon at Himutok, ni Andres T. Cocson, Jr. (Ilokano)	260
5.8.5	Ang Magsasaka, ni Amado M. Yuson (Kapampangan)	261
5.8.6	Ka Pinay: Manipesto ng Dakilang Pakikidalamhati (Ilokano)	264
5.8.7	Barberya/La Union, ni Albert B. Casuga (Ilokano)	266
5.8.8	Ambahan ni Huwan Binimbol, ni Virgilio S. Almario (Pilipino)	266
5.8.9	Sa Angeles, ni Virgilio S. Almario (Pilipino)	267
5.8.10	Isang Liham ng Pag-ibig, ni Lamberto S. Antonio (Pilipino)	267
5.8.11	Dalit kay Sarhento Gameng, ni Rogelio G. Mangahas (Pilipino)	268

5.8.12	Nakatingin sa Bituin, ni Jose F. Lacaba (Pilipino)	271
5.8.13	Paksiw na Ayungin, ni Jose F. Lacaba (Pilipino)	271
5.8.14	Mapuputlang Kaisipan sa Isang Maputlang Lungsod, ni Ophelia Alcantara Dimalanta (Ingles)	272
5.8.15	Kung ang Tula ay Isa Lamang, ni Jesus Manuel Santiago (Pilipino)	273
5.8.16	Sursum Corda: Sa Aking mga Kababayan, ni Buenaventura J. Bello (Ilokano)	273
5.8.17	Ang Gabi'y Puno ng Buhay, ni Jovencio Rojo Maglaya (Sebuano)	274
5.8.18	Sa Harap ng Makinilya, ni Teo T. Antonio (Pilipino)	275
5.8.19	Panalangin Para sa Isang Bahay, ni Rolando S. Tinio (Pilipino)	276
5.8.20	Sa Madilim na Kailaliman, ni Jose Ma. Sison (Ingles)	277
5.8.21	Paglabas ng Bilangguan, ni Don Pagusara (Sebuano)	277
5.8.22	Awit sa Bagong Pagkakaisa, ni Rogelio G. Mangahas (Pilipino)	278
5.8.23	Ukol sa Pagkapatay, sa Asasinasyon, ni Benigno Aquino Jr., Agosto 21, 1983, ni Cirilo F. Bautista (Ingles)	278
5.9	NOBELA	279
5.9.1	Ang Ginto sa Makiling, ni Macario Pineda (Pilipino)	279
5.9.2	Sa mga Kuko ng Liwanag, ni Edgardo M. Reyes (Pilipino)	288
5.10	MAIKLING KUWENTO	297
5.10.1	Bangkang Papel, ni Genoveva Edroza Matute (Pilipino)	297
5.10.2	Ang Hunsoy, ni Marcel M. Navarra (Sebuano)	300
5.10.3	Ang mga Banig, ni Francisco Arcellana (Ingles)	304
5.10.4	Ang Bagong Paraiso ni Efren R. Abueg (Tagalog)	309
5.10.5	Tata Selo, ni Rogelio R. Sikat (Pilipino)	317
5.10.6	Sayaw sa Kalipay, ni Ambrosio T. Suico (Sebuano)	321
5.10.7	Itim na Bathala, ni Gumer M. Rafana (Sebuano)	324
5.10.8	Manong Suy, ni Jimmy M. Lu (Intsik)	331
5.10.9	Utos ng Hari, ni Jun Cruz Reyes (Pilipino)	336
5.11	SANAYSAY	344
5.11.1	Panaginip ng Gising, ni Silvestre M. Punsalan (Kapampangan)	344
5.11.2	Ang Maling Edukasyon ng mga Pilipino, ni Renato Constantino (Ingles)	346
5.11.3	Burges o Bakya, ni Jose F. Lacaba (Pilipino)	361
5.11.4	Alisin 'Ka Mo ang Dyipni? Teka Muna ni Valerio L. Nofuente (Pilipino)	365
5.12	DULA	373
5.12.1	Bayan-Bayanan ni Bienvenido M. Noriega, Jr. (Pilipino)	373

5.13	PANUNURING PAMPANITIKAN	377
5.13.1	Ang "Ako, ang Daigdig" ni Abadilla, ni Clodualdo del Mundo (Pilipino)	377
5.13.2	Ang Maikling Katha, ni Alejandro G. Abadilla (Pilipino)	380
5.13.3	Sa Isang Madilim: Si Balagtas at ang Kanyang Panahon, ni Teodoro A. Agoncillo (Pilipino)	385
5.13.4	Kaisahan at Kabatiran sa "Dalit kay Sarhento Gameng," ni Bienvenido Lumbera (Pilipino)	392
5.13.5	Kasaysayan at Tunguhin ng Pelikulang Pilipino, ni Bienvenido Lumbera (Pilipino)	397
5.14	DULANG PAMPELIKULA	407
5.14.1	Maynila: Sa mga Kuko ng Liwanag, ni Clodualdo del Mundo, Jr. (Pilipino)	407
5.14.2	Brutal, ni Ricardo Lee (Pilipino)	410